

BIZNES I ZARZĄDZANIE
TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE
PODSTAWA PROGRAMOWA

I. OSOBA PRZEDSIĘBIORCZA WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE

	ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
		TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE OBEJMUJĄ TREŚCI I WYMAGANIA OKREŚLONE DLA ZAKRESU PODSTAWOWEGO ORAZ PONIŻSZE WYMAGANIA.
TREŚCI NAUCZANIA	Przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, kompetencje przedsiębiorcze i metody ich doskonalenia, umiejętności interpersonalne, praca zespołowa, kreatywne myślenie, rola innowacji w przedsiębiorczości.	
WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	<p>Uczeń:</p> <p>1) na wybranych przykładach identyfikuje cechy człowieka przedsiębiorczego, rozpoznaje je u siebie i określa związek zachowania się osoby przedsiębiorczej z szansami, jakie stwarza gospodarka rynkowa;</p> <p>2) dostrzega znaczenie przedsiębiorczości, w tym innowacyjności i kreatywności, w życiu osobistym, społecznym i gospodarczym;</p> <p>3) identyfikuje składowe kompetencji osoby przedsiębiorczej (w zakresie wiedzy, umiejętności, postaw)</p>	

i zależności zachodzące między nimi, a także dokonuje analizy własnych kompetencji i przygotowuje plan rozwoju kompetencji przedsiębiorczych;

4) wyjaśnia rolę umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej jako składową kompetencji przedsiębiorczych oraz stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej we współdziałaniu z innymi;

5) rozpoznaje techniki wywierania wpływu na ludzi i stosuje sposoby obrony przed manipulacją;

6) stosuje techniki zarządzania czasem w pracy indywidualnej i zespołowej;

7) charakteryzuje etapy podejmowania decyzji i stosuje metody wspomagające ten proces;

8) wyjaśnia znaczenie pracy zespołowej, charakteryzuje główne bariery w budowaniu zespołu i organizuje jego pracę w celu realizacji określonego zadania;

9) wyjaśnia, na czym polega kreatywne myślenie i jego znaczenie w procesie identyfikacji szans rynkowych na nowe przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne;

10) charakteryzuje najważniejsze bariery oraz stosuje techniki pobudzające kreatywne myślenie w pracy indywidualnej i zespołowej;

11) rozróżnia rodzaje i źródła innowacji, a także wyjaśnia na wybranych przykładach ich wpływ na zdolności konkurencyjne przedsiębiorstw na rynku.

II. ZARZĄDZANIE PROJEKTAMI

	ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
		TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE OBEJMUJĄ TREŚCI I WYMAGANIA OKREŚLONE DLA ZAKRESU PODSTAWOWEGO ORAZ PONIŻSZE WYMAGANIA.
TREŚCI NAUCZANIA	Specyfika projektu, zakres, etapy i cele projektu, planowanie zadań projektowych, budżet i harmonogram działań, role w projekcie i podział zadań, podsumowywanie zadań projektowych.	Projekt a proces, podejścia do zarządzania projektami, techniki zarządzania projektami, typy projektów, zespół projektowy, kierownik projektu, interesariusze projektu, inicjowanie i definiowanie projektu, planowanie projektu, realizacja projektu, komunikacja w projekcie, zakończenie projektu.
WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	<p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rozumie istotę projektu, identyfikuje i omawia poszczególne etapy projektu oraz charakteryzuje je na wybranym przykładzie; 2) definiuje cele projektu, wykorzystując technikę SMART; 3) wyróżnia zadania w projekcie i określa role w projekcie poszczególnych członków zespołu (na wybranym przykładzie); 4) przygotowuje harmonogram i prosty budżet projektowy na podstawie zebranych danych; 5) w czasie realizacji przykładowych zadań projektowych wprowadza zmiany do wcześniej zaplanowanych prac; 6) sporządza zwięzłe sprawozdania z przeprowadzonych zadań projektowych, analizując powstałe problemy i zidentyfikowane ryzyka. 	<p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) odróżnia projekt od procesu i rozumie rolę projektów w zarządzaniu; 2) rozróżnia podejścia do zarządzania projektami i dopasowuje je do specyfiki projektu i jego celów; 3) wykorzystując techniki kreatywnego myślenia, definiuje i prezentuje problem oraz formułuje i uzasadnia cele przygotowywanego projektu; 4) określa role w projekcie (wewnętrzne i zewnętrzne); 5) dobiera członków zespołu projektowego; 6) identyfikuje cechy kierownika projektu pod kątem specyfiki danego projektu; 7) analizuje otoczenie projektu, w tym poszczególne grupy interesariuszy, i na tej podstawie doprecyzowuje cele projektu

		<p>oraz określa wskaźniki realizacji zadań projektowych (kamienie milowe);</p> <p>8) tworzy strukturę podziału prac dla zadań realizowanego projektu;</p> <p>9) określa budżet projektu i identyfikuje źródła jego finansowania;</p> <p>10) zarządza czasem w projekcie i organizuje prace zespołu projektowego;</p> <p>11) wykorzystuje wybrane techniki zarządzania projektami na różnych etapach cyklu życia projektu oraz narzędzia informatyczne wspomagające pracę projektową;</p> <p>12) stosuje proste techniki motywowania członków zespołu w czasie realizacji zadań;</p> <p>13) dostrzega ryzyka związane z zakresem, czasem i budżetem projektu i na ich podstawie wprowadza zmiany do wcześniejszego planu;</p> <p>14) krytycznie analizuje przebieg projektu, sporządza sprawozdania z przeprowadzonych prac projektowych, prezentuje ich wyniki i wyciąga wnioski co do modyfikacji obecnego projektu i realizacji przyszłych projektów;</p> <p>15) skutecznie komunikuje się w ramach pracy projektowej;</p> <p>16) stosuje narzędzia myślenia projektowego (design thinking) w tworzeniu innowacyjnych rozwiązań;</p> <p>17) określa kluczowe czynniki sukcesu realizacji projektu na podstawie doświadczeń ze zrealizowanego projektu.</p>
--	--	--

III. GOSPODARKA RYNKOWA

	ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
		TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE OBEJMUJĄ TREŚCI I WYMAGANIA OKREŚLONE DLA ZAKRESU PODSTAWOWEGO ORAZ PONIŻSZE WYMAGANIA.
TREŚCI NAUCZANIA	Przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, cechy gospodarki rynkowej, rodzaje rynków, mechanizm rynkowy, podmioty gospodarki rynkowej, podmioty ekonomii społecznej, parametry charakteryzujące gospodarkę, budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego, rola państwa w gospodarce, konsument na rynku, patriotyzm gospodarczy.	Rzadkość, czynniki produkcji, struktury rynkowe, krzywe popytu i podaży, równowaga rynkowa, wzrost a rozwój gospodarczy, fazy cyklu koniunkturalnego, rola państwa w gospodarce, narzędzia polityki gospodarczej, polityka fiskalna, polityka monetarna, wspólny rynek Unii Europejskiej, procesy globalizacji, współpraca międzynarodowa przedsiębiorstw, znaczenie konsumenta w gospodarce.
WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	<p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dostrzega znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym – w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej; 2) wykazuje zalety gospodarki opartej na mechanizmie rynkowym, doceniając fundamentalne wartości, na jakich się ona opiera (wolność gospodarcza, prywatna własność); 3) analizuje funkcje rynku i rozróżnia rodzaje rynków; 4) wyjaśnia prawo popytu i podaży oraz charakteryzuje czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży; 5) określa zależności między podmiotami gospodarki rynkowej, w tym państwem, gospodarstwem domowym i przedsiębiorstwem; 	<p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia pojęcie rzadkości i jej roli w rozważaniach ekonomicznych; 2) charakteryzuje czynniki produkcji, wyjaśniając szczególne znaczenie przedsiębiorczości i przedsiębiorcy w procesie produkcji; 3) rozróżnia struktury rynkowe: monopol, oligopol, konkurencja monopolistyczna, konkurencja doskonała, oraz dyskutuje na temat ich wad i zalet z punktu widzenia przedsiębiorcy i konsumenta; 4) dostrzega negatywne skutki ograniczonej konkurencji na rynku;

	<p>6) identyfikuje podstawowe parametry charakteryzujące gospodarkę (w tym produkt krajowy brutto (PKB), inflacja, zatrudnienie, bezrobocie);</p> <p>7) analizuje źródła wpływów i kierunki wydatków budżetu państwa oraz przykładowej jednostki samorządu terytorialnego, wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie państwa i gospodarki;</p> <p>8) charakteryzuje organizacje i instytucje prokonsumenckie oraz potrafi korzystać z praw przysługujących konsumentom, w tym składać reklamację;</p> <p>9) rozumie, na czym polega współczesny patriotyzm gospodarczy, i dostrzega jego przejawy m.in. w uczciwym prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczej w Polsce, płaceniu podatków w Polsce, wykorzystywaniu rodzimych technologii, kupowaniu polskich produktów</p>	<p>5) wskazuje rodzaje niedozwolonych praktyk, które prowadzą do ograniczenia konkurencji między przedsiębiorcami, i potrafi wyjaśnić ich negatywny wpływ na gospodarkę rynkową;</p> <p>6) analizuje wykresy z krzywymi popytu i podaży, uwzględniające zmiany jednego z parametrów i przesunięcie punktu równowagi cenowej, oraz wyjaśnia pojęcia nadwyżki i niedoboru na rynku;</p> <p>7) analizuje wpływ ceny minimalnej i maksymalnej na sytuację rynkową;</p> <p>8) wyjaśnia mechanizmy wpływu konsumentów na ceny;</p> <p>9) samodzielnie wyszukuje dane i dokonuje analizy podstawowych mierników i wskaźników ekonomicznych, w tym odnoszących się do funkcjonowania biznesu;</p> <p>10) rozróżnia wzrost i rozwój gospodarczy oraz wyjaśnia na przykładach zachowania gospodarki w kolejnych fazach cyklu koniunkturalnego;</p> <p>11) wyszukuje i analizuje prognozy gospodarcze oraz dyskutuje nad ich trafnością;</p> <p>12) charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę oraz dyskutuje na temat metod przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym w gospodarce krajowej i światowej;</p> <p>13) rozróżnia podejście etatystyczne i liberalne w rozpatrywaniu roli państwa w gospodarce i ich wpływ na funkcjonowanie biznesu;</p> <p>14) na przykładach wyjaśnia, na czym polega interwencjonizm i protekcjonizm państwowy, oraz analizuje skutki społeczno-gospodarcze stosowania tych narzędzi polityki gospodarczej, w tym skutki dla biznesu i handlu międzynarodowego;</p> <p>15) charakteryzuje różne formy opodatkowania działalności gospodarczej w Polsce;</p>
--	---	---

		<p>16) rozróżnia progresję i liniowość opodatkowania oraz wyjaśnia wpływ różnych podejść w polityce fiskalnej państwa na aktywność gospodarczą;</p> <p>17) charakteryzuje narzędzia polityki monetarnej (pieniężnej) banków centralnych i ich wpływ na funkcjonowanie gospodarki jako całości, przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe (na przykładzie Narodowego Banku Polskiego i Rady Polityki Pieniężnej);</p> <p>18) wyjaśnia wpływ kursu walut na handel międzynarodowy i funkcjonowanie przedsiębiorstw eksportujących oraz importujących dobra i usługi (na przykładzie złotego, euro lub dolara);</p> <p>19) wyjaśnia, na czym polega europejska swoboda działalności gospodarczej, i charakteryzuje gospodarcze konsekwencje funkcjonowania wspólnego rynku Unii Europejskiej, w tym integracji walutowej w ramach strefy euro;</p> <p>20) charakteryzuje formy współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw i wyjaśnia, na czym polega proces ich internacjonalizacji;</p> <p>21) rozumie konsekwencje procesów globalizacyjnych dla funkcjonowania biznesu;</p> <p>22) wyjaśnia znaczenie konsumenta w funkcjonowaniu gospodarki rynkowej, charakteryzuje zadania rzecznika konsumentów i Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz ich rolę w gospodarce;</p> <p>23) poprawnie posługuje się terminami ekonomicznymi oraz korzysta z tradycyjnych i elektronicznych źródeł informacji gospodarczych.</p>
--	--	---

	ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
		TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE OBEJMUJĄ TREŚCI I WYMAGANIA OKREŚLONE DLA ZAKRESU PODSTAWOWEGO ORAZ PONIŻSZE WYMAGANIA.
TREŚCI NAUCZANIA	Pieniądz, obieg pieniądza, postawy wobec pieniędzy, dojrzałość finansowa, instytucje rynku finansowego, budżet gospodarstwa domowego, spirala zadłużenia, podatki, formy oszczędzania i inwestowania, ryzyko inwestycyjne, usługi bankowe, bezpieczeństwo elektronicznych usług finansowych, finansowe zabezpieczenie przyszłości, ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia majątkowe i na życie, inwestowanie na Giełdzie Papierów Wartościowych, etyka w finansach.	Ryzyko inwestycyjne, skłonność do ryzyka, strategie inwestycyjne, fundusze inwestycyjne, instrumenty rynku pieniężnego, instrumenty rynku kapitałowego, instrumenty alternatywne, wybór instrumentu inwestycyjnego, pułapki w decyzjach finansowych, ubezpieczenia, funkcje i formy pieniądza, instytucje rynku finansowego, podatki, ochrona konsumenta na rynku finansowym.
WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	<p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) omawia funkcje i formy pieniądza oraz jego obieg w gospodarce; 2) identyfikuje swoją postawę wobec pieniędzy oraz rozróżnia podstawowe postawy ludzi wobec pieniędzy, wymienia wady i zalety każdej z nich oraz omawia poziomy dojrzałości finansowej; 3) charakteryzuje najważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki, przedsiębiorstw i konsumentów; 	<p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ma świadomość różnego podejścia do ryzyka przez poszczególne grupy inwestorów i jest w stanie ocenić własny poziom skłonności do ryzyka inwestycyjnego; 2) dobiera sposoby ograniczania ryzyka do konkretnej sytuacji inwestora; 3) wymienia podstawowe zasady optymalnej strategii inwestycyjnej na rynku kapitałowym i przygotowuje plan oszczędzania lub inwestowania na podstawie zasady dywersyfikacji ryzyka; 4) dyskutuje nad wyborem rodzaju funduszu inwestycyjnego, uwzględniając potencjalne zyski i ryzyko wystąpienia strat;

	<p>4) wyjaśnia podstawowe zasady tworzenia budżetu gospodarstwa domowego, formułuje praktyczne rady pozwalające poprawić jakość zarządzania budżetem oraz unikać i wyjść ze spirali zadłużenia;</p> <p>5) wymienia podstawowe rodzaje podatków w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem podatków, których podatnikami są członkowie gospodarstwa domowego;</p> <p>6) wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynagrodzeniem brutto i netto;</p> <p>7) dobiera odpowiednie sposoby rozliczeń i możliwe do zastosowania ulgi w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT);</p> <p>8) rozróżnia formy oszczędzania i podstawowe formy inwestowania, ocenia je pod względem ryzyka, przewidywanych zysków i płynności;</p> <p>9) ma świadomość pułapek związanych z wyborem podstawowych form oszczędzania i inwestowania, w tym inwestowania spekulacyjnego (z uwzględnieniem inwestycji alternatywnych), wykazuje różnice między inwestowaniem i hazardem oraz przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane formy oszczędzania i inwestowania;</p> <p>10) analizuje oferty usług banków oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w zakresie kont osobistych, kart płatniczych, lokat terminowych, kredytów i pożyczek oraz oferty pozabankowych instytucji pożyczkowych, uwzględniając realną stopę procentową, a także gwarancje depozytów;</p> <p>11) rozumie zasady bezpieczeństwa i dostrzega zagrożenia przy korzystaniu z systemów elektronicznych związanych z finansami osobistymi, w tym bankowości elektronicznej;</p> <p>12) dostrzega konieczność wczesnego rozpoczęcia systematycznego oszczędzania i inwestowania środków</p>	<p>5) rozróżnia formy inwestowania w instrumenty na rynku pieniężnym, kapitałowym i instrumenty alternatywne oraz ocenia możliwą rentowność, ryzyko i płynność każdego instrumentu inwestycyjnego;</p> <p>6) dyskutuje na temat wad i zalet samodzielnego inwestowania na giełdzie oraz inwestowania w fundusz inwestycyjny;</p> <p>7) wyjaśnia zasady nabycia wybranych instrumentów inwestycyjnych (zakup akcji spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych, obligacji skarbowych i korporacyjnych, jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych);</p> <p>8) wyjaśnia metody wyboru akcji przez inwestorów giełdowych, wskazując wady i zalety każdej z nich, oraz przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane instrumenty notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych;</p> <p>9) charakteryzuje błędy i pułapki w podejmowaniu decyzji finansowych, w tym związane z ograniczeniami psychologicznymi inwestorów;</p> <p>10) dobiera rodzaje ubezpieczenia do swoich potrzeb, analizuje kartę produktu i informacje zawarte w ogólnych warunkach ubezpieczenia (OWU) na przykładzie ubezpieczenia na życie, ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków lub ubezpieczenia turystycznego, identyfikuje wyłączenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń w umowach ubezpieczenia i przedstawia ograniczenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń;</p> <p>11) omawia funkcje i formy pieniądza oraz jego obieg w gospodarce;</p> <p>12) identyfikuje najważniejsze funkcje i zadania Narodowego Banku Polskiego;</p> <p>13) wyjaśnia wpływ podatków na gospodarkę kraju, przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowego;</p>
--	--	--

	<p>finansowych na emeryturę i jest świadomy efektów finansowych związanych z procentem składanym dla długiego okresu lokowania środków;</p> <p>13) charakteryzuje system zabezpieczenia społecznego (ubezpieczenia społeczne i zdrowotne) oraz rodzaje ubezpieczeń (osobowych i majątkowych) według różnych kryteriów i porównuje oferty zakładów ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczenia nieruchomości lub pojazdów mechanicznych, ze szczególnym uwzględnieniem relacji zakresów ochrony i sum ubezpieczeń do wysokości składki;</p> <p>14) charakteryzuje rodzaje papierów wartościowych i objaśnia mechanizm inwestowania w akcje na giełdzie papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie;</p> <p>15) krytycznie analizuje przykładowe umowy produktów finansowych (np. umowy kredytu lub pożyczki, ogólne warunki ubezpieczenia);</p> <p>16) jest świadomy, że należy korzystać z różnorodnych i wiarygodnych źródeł informacji przed podjęciem decyzji finansowych;</p> <p>17) ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym i formułuje rekomendacje co zrobić, żeby nie paść ofiarą nieuczciwych praktyk.</p>	<p>14) wskazuje przykłady stosowania zasad zrównoważonych finansów i rozumie ich znaczenie;</p> <p>15) wyjaśnia sposoby ochrony konsumenta na rynku finansowym i potrafi dobrać działanie adekwatne do sytuacji, w której doszło do naruszenia interesu konsumenta.</p>
--	--	---

	ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
		TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE OBEJMUJĄ TREŚCI I WYMAGANIA OKREŚLONE DLA ZAKRESU PODSTAWOWEGO ORAZ PONIŻSZE WYMAGANIA.
TREŚCI NAUCZANIA	Kariera zawodowa, poszukiwanie pracy, rozmowa kwalifikacyjna, autoprezentacja, formułowanie opinii zwrotnej, etyka w pracy.	Mierniki i wskaźniki rynku pracy, popyt i podaż na rynku pracy, aktywizacja zasobów pracy, przeciwdziałanie bezrobociu, planowanie kariery zawodowej, dobór pracowników, rozmowa kwalifikacyjna, formy zatrudnienia, systemy płac, prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy, kodeks etyki, mobbing.
WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	<p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) na podstawie analizy ścieżek kariery znanych ludzi oraz własnych oczekiwań planuje swoją karierę zawodową i wymienia jej etapy w czasie; 2) formułuje własne cele zawodowe zgodnie z zasadą SMART, z zachowaniem równowagi z planami w życiu prywatnym, i opisuje możliwości ich realizacji; 3) opracowuje plan swojej ścieżki edukacyjnej; 4) analizuje swoje kompetencje i zestawia je z zapotrzebowaniem na rynku pracy; 5) analizuje oferty pracy, wskazuje najbardziej i najmniej poszukiwane zawody oraz identyfikuje potencjalne trudności w znalezieniu pracy przez osoby bezrobotne; 6) przygotowuje dokumenty aplikacyjne związane z ubieganiem się o pracę; 	<p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analizuje podstawowe mierniki i wskaźniki rynku pracy, w tym współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia i stopę bezrobocia; 2) wyjaśnia mechanizm popytu i podaży na rynku pracy oraz identyfikuje czynniki wpływające na równowagę na rynku pracy; 3) analizuje rolę państwa w zakresie aktywizacji zasobów pracy (w tym osób z niepełnosprawnościami) i przeciwdziałania bezrobociu; 4) rozpoznaje motywy aktywności zawodowej człowieka; 5) analizuje swoje mocne i słabe strony oraz szanse i możliwości rozwoju swojej kariery zawodowej, dostrzegając rolę procesu uczenia się przez całe życie;

	<p>7) dokonuje autoprezentacji jako kandydat do pracy i na podstawie konstruktywnej informacji zwrotnej koryguje swoje wystąpienie;</p> <p>8) rozumie zasady prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej;</p> <p>9) wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym młodocianego) i pracodawcy;</p> <p>10) na wybranych przykładach wymienia różnice między zatrudnieniem a samozatrudnieniem oraz analizuje ich zalety i wady;</p> <p>11) identyfikuje konsekwencje nieetycznych zachowań w relacjach pracownik – pracodawca.</p>	<p>6) analizuje swoje kompetencje pod kątem możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego w formie wolontariatu, praktyki lub stażu oraz znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym;</p> <p>7) rozróżnia metody poszukiwania pracy oraz ocenia ich przydatność i efektywność z punktu widzenia własnej ścieżki rozwoju zawodowego;</p> <p>8) doskonali dokumenty aplikacyjne pod kątem konkretnej oferty pracy i oczekiwań pracodawcy;</p> <p>9) rozpoznaje różne metody doboru pracowników i wskazuje możliwości zastosowania tych metod;</p> <p>10) po analizie ofert pracy wybiera potencjalną ofertę dla siebie, bierze udział (jako pracodawca i jako pracownik) w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych i dostrzega podstawowe błędy popełniane podczas rozmowy;</p> <p>11) znajduje pracę w formie wolontariatu zgodną ze swoimi zainteresowaniami i kompetencjami lub odbywa wizytę u potencjalnego pracodawcy w celu uzyskania informacji na temat oczekiwań pracodawców wobec pracowników i na temat potrzeb rynku pracy;</p> <p>12) przygotowuje sprawozdanie z pracy w formie wolontariatu lub raport na temat oczekiwań pracodawcy wobec pracowników – po wizycie u pracodawcy;</p> <p>13) rozróżnia formy zatrudnienia (stosunek pracy, umowy cywilnoprawne) oraz określa korzyści i konsekwencje wyboru konkretnej formy i rodzaju umowy;</p> <p>14) omawia podstawowe prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy oraz wymienia sposoby rozwiązania stosunku pracy;</p> <p>15) wykazuje różnice w systemach płac, rodzajach i formach wynagradzania oraz identyfikuje składowe kosztów pracy i oblicza wynagrodzenie netto;</p>
--	--	--

		16) analizuje kodeks etyki wybranego przedsiębiorstwa; 17) identyfikuje przejawy mobbingu oraz sposoby przeciwdziałania mobbingowi i zgłaszania nadużyć.
--	--	---

	ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
		TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE OBEJMUJĄ TREŚCI I WYMAGANIA OKREŚLONE DLA ZAKRESU PODSTAWOWEGO ORAZ PONIŻSZE WYMAGANIA.
TREŚCI NAUCZANIA	Zarządzanie przedsiębiorstwem, własny biznes i jego otoczenie, finanse przedsiębiorstwa, etyka w biznesie, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw.	Typy przedsiębiorstw, modele biznesu, startupy, biznesplan, makrootoczenie, badania rynkowe, profil klienta, koncepcja produktu, zasoby przedsiębiorstwa, analiza SWOT, przewagi konkurencyjne, funkcje zarządzania, struktura organizacyjna, rekrutacja, motywowanie, ocena pracowników, wynagrodzenie, przywództwo, zarządzanie operacyjne, instrumenty marketingowe, rentowność przedsięwzięcia biznesowego, źródła finansowania, czynniki ryzyka w biznesie, społeczna odpowiedzialność biznesu.
WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	<p>Uczeń:</p> <p>1) rozumie istotę procesu zarządzania przedsiębiorstwem i dostrzega znaczenie zarządzania w osiągnięciu celów przedsiębiorstwa;</p> <p>2) dyskutuje na tematy związane z prowadzeniem biznesu podczas spotkania z przedsiębiorcą;</p> <p>3) inspirując się doświadczeniami własnymi i znanych przedsiębiorców oraz bazując na zebranych informacjach z rynku (zachowania klientów i konkurentów), znajduje pomysły na własną działalność gospodarczą i ocenia je pod względem innowacyjności;</p>	<p>Uczeń:</p> <p>1) klasyfikuje przedsiębiorstwa według kryteriów rodzaju prowadzonej działalności, celów działalności, wielkości i formy własności oraz charakteryzuje innowacyjne modele biznesu, w tym startupy, oraz przedsiębiorstwa społeczne, w tym spółdzielnie;</p> <p>2) znajduje pomysł na własne przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne, wykorzystując zebrane dane rynkowe (w tym: wielkość rynku, strukturę konkurencji i klientów lub beneficjentów) i wskazując sposoby wyróżnienia się na rynku;</p> <p>3) udoskonala pomysł na przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne na podstawie konstruktywnych informacji zwrotnych</p>

	<p>4) w ramach pracy projektowej przygotowuje w zespole wstępną koncepcję własnego biznesu;</p> <p>5) ma świadomość znaczenia ochrony własności intelektualnej w prowadzonej działalności;</p> <p>6) analizuje mikro- i makrootoczenie przedsiębiorstwa, identyfikuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsiębiorstwa;</p> <p>7) identyfikuje możliwe źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa;</p> <p>8) prognozuje efekty finansowe projektowanego przedsiębiorstwa na podstawie zestawienia planowanych przychodów i kosztów;</p> <p>9) rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie, w tym przejawy korupcji w życiu gospodarczym, oraz rozumie istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa;</p> <p>10) dokonuje prezentacji koncepcji własnego biznesu i na podstawie komunikatów zwrotnych modyfikuje jej elementy.</p>	<p>(uzyskiwanych od potencjalnych klientów, beneficjentów lub interesariuszy projektu) i opracowuje model biznesowy planowanego przedsięwzięcia;</p> <p>4) opracowuje w zespole biznesplan przedsięwzięcia, zachowując jego właściwą strukturę;</p> <p>5) zbiera, analizuje i prezentuje informacje o makrootoczeniu (w tym czynniki polityczno-prawne, ekonomiczne, społeczne, technologiczne, środowiskowe) planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, a następnie formułuje plany działań mających na celu wykorzystanie przyszłych szans i osłabienie nadchodzących zagrożeń;</p> <p>6) przeprowadza proste badania rynkowe w celu poznania potrzeb klientów lub beneficjentów (w tym z wykorzystaniem ankiet i wywiadów), a także słabych i mocnych stron potencjalnych konkurentów (z wykorzystaniem benchmarkingu i metody tajemniczego klienta), analizuje zgromadzone informacje oraz wykorzystuje je w dalszych decyzjach biznesowych;</p> <p>7) na podstawie zgromadzonych informacji opracowuje profil klienta lub beneficjenta docelowego i podaje ich podstawowe charakterystyki;</p> <p>8) wykorzystując zebrane informacje o potrzebach klientów lub beneficjentów, formułuje dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego propozycję wartości (zestaw korzyści zaspokajający potrzeby klientów lub beneficjentów) oraz tworzy wstępną koncepcję produktu (np. zgodnie z podejściem minimalnej wersji produktu – Minimum Viable Product (MVP));</p> <p>9) na podstawie analizy otoczenia i specyfiki działalności określa zasoby (materialne i niematerialne) niezbędne do osiągnięcia celów planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego;</p>
--	--	--

		<p>10) przygotowuje analizę SWOT dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, formułuje wnioski na temat sposobów realizacji szans z wykorzystaniem mocnych stron, minimalizacji zagrożeń i wzmocnienia słabych stron;</p> <p>11) określa źródła przewagi konkurencyjnej planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego z uwzględnieniem potencjału w zakresie ochrony własności intelektualnej;</p> <p>12) przedstawia koncepcję planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego w postaci modelu biznesu (Business Model Canvas);</p> <p>13) wyjaśnia cele i funkcje zarządzania, opracowuje projekt struktury organizacyjnej (w tym schemat organizacyjny) planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, określa podział zadań i przepływ informacji między pracownikami;</p> <p>14) tworzy opis stanowisk pracy w ramach planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, określa wymagane kwalifikacje i kompetencje pracowników, planuje proces rekrutacji, analizuje dokumenty aplikacyjne oraz przeprowadza selekcję;</p> <p>15) rozumie rolę zarządzania zasobami ludzkimi i określa zasady wynagradzania, sposoby motywowania oraz oceny pracowników;</p> <p>16) dla przykładowego wynagrodzenia wylicza wysokość składek na poszczególne rodzaje obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenie zdrowotne oraz wyjaśnia ich przeznaczenie;</p> <p>17) wyjaśnia cechy i funkcje skutecznego przywódcy (lidera);</p> <p>18) omawia zasady zarządzania operacyjnego i projektuje procesy wytwórcze lub usługowe, uwzględniając zasady dobrej organizacji oraz bezpieczeństwa i higieny pracy;</p>
--	--	--

		<p>19) charakteryzuje główne instrumenty marketingowe, wyjaśnia ich rolę i projektuje działania marketingowe w planowanym przedsięwzięciu biznesowym lub społecznym;</p> <p>20) szacując planowane przychody i ponoszone koszty, oblicza rentowność produktu i próg rentowności oraz interpretuje te wskaźniki;</p> <p>21) charakteryzuje źródła finansowania przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, w tym ze środków instytucji finansowych, urzędów pracy, funduszy unijnych, kapitału podwyższonego ryzyka (venture capital), „aniołów biznesu”, i określa funkcje inkubatorów przedsiębiorczości w powstawaniu oraz rozwoju małych firm;</p> <p>22) dostrzega możliwości rozwoju przedsiębiorstwa i osiągnięcia sukcesu rynkowego przy pełnym poszanowaniu zasad etycznych w biznesie, w tym społecznej odpowiedzialności biznesu;</p> <p>23) charakteryzuje czynniki ryzyka dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, wskazując prawdopodobieństwo ich wystąpienia i siłę wpływu;</p> <p>24) prezentuje biznesplan planowanego przedsięwzięcia, uwypuklając jego walory i używając rzeczowych oraz logicznych argumentów;</p> <p>25) wykorzystuje konstruktywną informację zwrotną uzyskaną podczas prezentacji biznesplanu i broni swojej koncepcji lub odpowiednio modyfikuje elementy biznesplanu.</p>
--	--	---